

آموزش خط تحریری

فایل آموزشی

شماره ۱ (حروف و وصلیات)

درس: کارگاه هنر

دانشگاه فرهنگیان اردبیل

مدرس: دکتر صابر صفایی

تمرین کتاب با توجه به اصول خوشنویسی، روانشناسی هنری و از حروف ساده به مشکل نوشته شده است؛ و برای ایجاد تنوع و رفع خستگی و یکنواختی در تمرین، در میان صفحات حروفی، کلمه و گاهی سطر ساده، گنجانده شده است.

نکته ی بسیار مهم

خط نستعلیق برای نوشتن مطالب روزمره مناسب نبود و به زمان بیشتری در نوشتن نیاز داشت به این خاطر در قرن دهم هـ.ق، خط شکسته ی آن به وجود آمد که برای تندنویسی مناسب تر بود. به همین دلیل تا قرن گذشته و سال های اخیر از خط شکسته ی تحریری برای نوشتن مطالب روزمره و مکاتبات استفاده می شد که نمونه های آن را در تصاویر مشاهده می فرمایید. در این کتاب، خط تحریری نستعلیق و سپس شکسته ی نستعلیق آموزش داده می شوند که هر دو خط به عنوان پایه ی آموزش می باشند. نظر نگارنده بر این است که بعد از یادگیری این دو خط عوامل مهم دیگری از جمله: شخصیت، جنسیت، قد، وزن، قومیت و سایر خصوصیات شخصی فرد در شکل گیری خط تحریری هر شخص تاثیر بسزایی دارند. بنابر این خط تحریری این کتاب به عنوان پایه و آموزشی بوده و مطلق نمی باشد.

قربانت شوم

ایستاده که در ایوان منزل با همسر و پسران
مشغولم خبر رسید که شاهزاده موثق الدوله حاکم قم را که محرم
شاه و دارشاه معزول کرده بودم به توصیه عمر خود با و درنده
و منجنق منزل بر زبان رانده اند . فرستادم اورا تحت الحفظ
به تهران بیاورید تا محضرت بدانند که اراده ام بر مملکت
با توصیه عمر و خاتم نمی شود .
در خدمت است نص

مهر خونی دل دین در غم به پیرد لبرد
 رخ شعله‌ی نیرد در کینه رخ زیب برد
 در مینه در که مجنون سرخورد بخون گشت
 در شک تا بسا کس کوشش بسا برد

سید صالح
 در وضع مجدد قمر زنند و شبیه خواند اگر
 مشهور بر حیات و موجب دهن مزاج
 نباشد مانع ندارد اگر چه در مذهبها پذیرفته
 دعای داور برادر سید مظلومان از انصاف و عدل

لازم به ذکر است؛ با توجه به اینکه طرز نوشتن در قرنهای اخیر با خط
 نستعلیق و شکسته نستعلیق همراه بود؛ و چشم افراد بیشتر با این خطوط مانوس

بود؛ بنابراین ناخودآگاه خط تحریریشان هم شبیه این خطوط نوشته شده است. دلیل این امر را هم می‌توان در یکسان بودن خط در رسانه‌ها دانست. برای نمونه دستخط دو نفر از کارمندان محترم آموزش و پرورش را در صفحه بعد آورده ایم که فقط با مشق نظری و استعداد شخصی این گونه زیبانوشته‌اند.

داند آنکس که آشنای دل است   که صفای خط از صفای دل است

سلطانعلی مشهدی

خوشنویس مشهور قرن دهم هـ ق

در ده دجار ابدون اصغر منی

داغ غمون اولدورر آخیر منی

آی سودامیز جبرائیل منی نجبه نسینر قالم

بوش بشلون تریدوم پس کیم لایلا ای جالم

افراسیاب بن عبدالمحسن بن کربلا علی قلی بن محمد مصفا

هو المستعان   خدایا، مرا به برداریدم لیفرملن، و به
 سبب آنچه کرده ام بر من سخت ملیر،
 رازم را آشکار ساز، و از کار پوشیده ام
 پرده بردار، معلم را به بر از وی عدل و انصاف
 خود منج، و حال در فرم را پس چشم معان
 خلق ظاهر ملن.

"فرازی از عیای چیل در دم صنفه بحارده"   منی حاجی محمدی

نکات مهم در مورد طریقه (رودش) تمرین

۱- رعایت خط زمینه : حروفی مثل (ا در وه ط

پ ک ف) کاملاً روی خط زمینه نوشته می شوند.

حروفی مانند: ل ن ق س ش ی ص خ غ

که دایره ای شکل هستند (به شکل نصف تخم مرغ)

قسمت دایره ای آنها زیر خط ، دقیقه ، روی خط

زمینه نوشته می شوند.

نکته ۲- هم اندازه نوشتن حروف هم شکل، مانند:

حروف: (ز ر ژ و د) و یا (ب ف)

و یا (ل ن ق س ش ی ص خ غ)

نکته ۳- توجه به حرف آخر موجود در کلمه برای تعیین

محل قرار گرفتن کلمه نسبت به خط زمینه.

برای مثال کلمه ای (محمد، سپید) که حرف

آخرشان (د) می باشد؛ و در نکته هم گفته شد؛

که حرف (د) روی خط نوشته می شود؛ پس
این کلمات را هم باید کمی بالاتر از خط زمینه شروع
کنیم؛ تا روی خط قرار بگیرند.

مثال دیگر: ب ← سبب جیب تب

“ : ط ← خط شرط غلط

نکته ۴- توپر نوشتن حروفی مانند: (م و ق ف ع)
(وسط و آخر) مانند: مامو قافا عشق تنغ میف جمع فافا

حروف (م و) در هر شکل توپُر نوشته می شوند.
حرف (ع) فقط در وسط و آخر کلمه توپُر است.
حرف (ق) در اول و آخر کلمه توپُر است؛ و
در وسط کلمه تو خالی است. مثال: بقاع مقصود
حرف (ف) مانند (ق) است؛ فقط در آخر
و وسط کلمه تو خالی است. مثال: قفف فوق
میم قفل ممنوع تغایع قمر فیلم دق قو و...

نکته ۵ - متناسب نوشتن حروف نسبت بهم.

مثال: (درده) از نظر ارتفاع به یک اندازه هستند؛

و نسبت به حرف (ن) و حروف مشابه آن تقریباً

نصف ($\frac{1}{2}$) هستند. مثال: دن دس دی

حروف (ل ن ق س ش ی ص خ غ)

باید هم اندازه نوشته شوند؛ و نسبت به حرف

(ب) و حروف مشابه آن کمی کوچکتر هستند.

نکات مهم قبل از تمرین:

۱- کتاب (هر صفحهای که می نویسیم) را مقابل چشمان

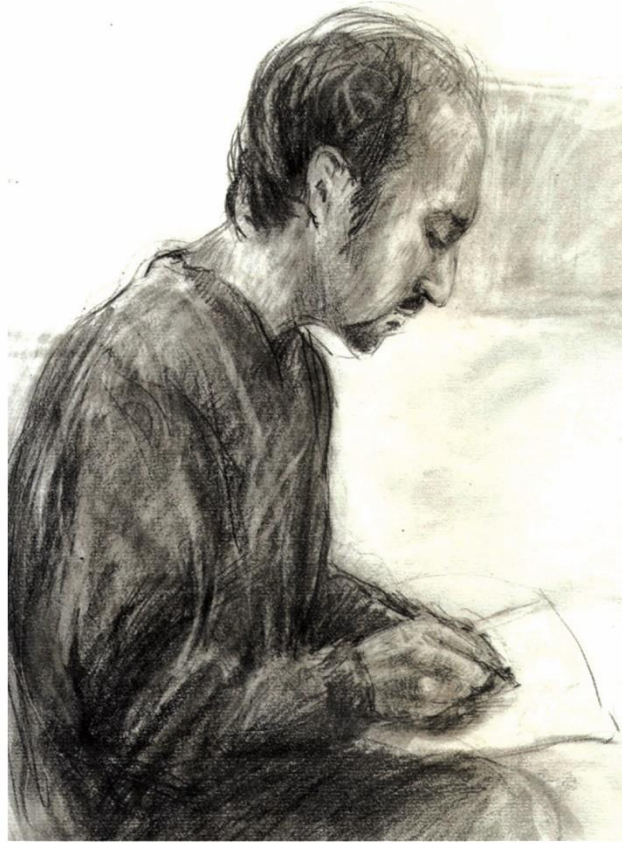
خود قرار دهیم و بنویسیم. (مانند تصویر ۱)

۲- فاصله ی چشم تا کتاب حدود ۳۰ سانتی متر باشد.

۳- مداد یا خودکار را طوری در دست بگیریم که

بتوانیم نوک مداد را ببینیم. (مانند تصویر ۲)

۴- مداد پررنگ معمولی انتخاب کنیم و از فشار دادن

تصوير
شماره يك

تصویر شماره دو

به مداد پرهیز نکنیم. (مداد HB)

۵- هنگام نوشتن نوک مداد نباید خیلی پهن باشد؛ و

اگر ضخامت مداد خیلی زیاد شد باید تراشیده شود.

۶- خط را باید همیشه آرام و با دقت زیاد بنویسیم.

۷- تمرین باید مداوم باشد؛ و هر روز انجام

گیرد؛ تا ملکی ذهن ما شود.

۸- نکته‌ی خیلی مهم: تمرین را از جلد اول شروع

کنیم و صفحه به صفحه تمرین کنیم؛ زیرا تمرین با از ساده
به مشکل نوشته شده اند. نکته‌ی خیلی مهم:
در مواقعی که خسته، یا بی حوصله هستیم به جای تمرین و
مشق عملی باید مشق نظری انجام دهیم. یعنی؛
سر مشق های کتاب را نگاه کنیم. این کار باعث
می شود فرم حروف در ضمیر ناخود آگاه ما جای گرفته
و موقع تمرین به کمک ما بیایند.

راهنمای تمرین صفحه

ا ب دروه ک ک ل ن ر س س

ا ب دروه ک ک ل ن ر س س

ا ب دروه ک ک ل ن ر س س

نگاه دقیق
به سرمشق اصلی

تمرین
از روی خط کمرنگ

نوشتن با نگاه به
سرمشق اصلی (سطر ۱)

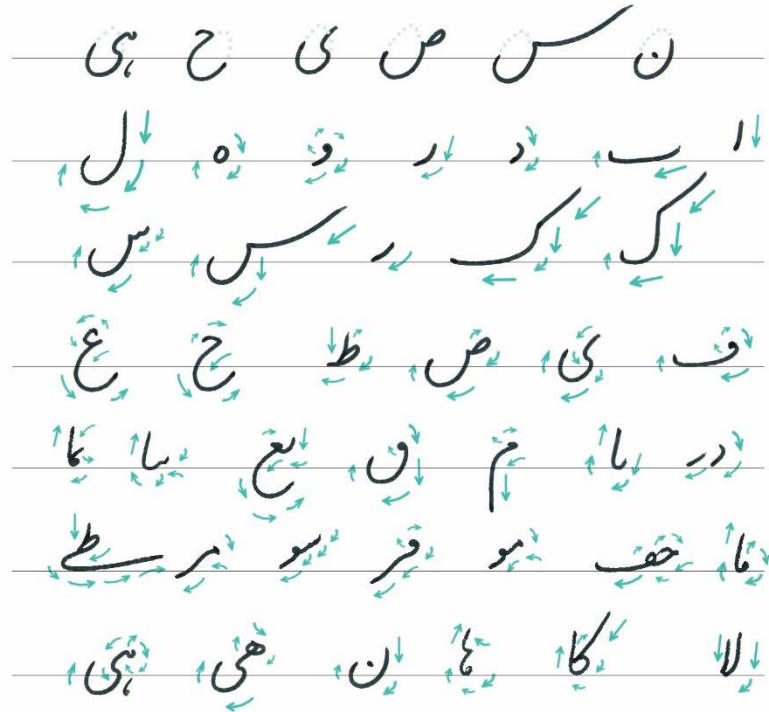
تمرین
از روی خط کمرنگ

نوشتن با نگاه به
سرمشق اصلی (سطر ۱)

سطر
اشکال گیری استاد

تمرین نهایی
از روی سطر اول

هنرجویان گرامی: به مسیر حروف و فرم آنها با دقت زیاد نگاه کنید.

ا ب در و ه ک ل ن ر س س

ا ب در و ه ک ل ن ر س س

ا ب در و ه ک ل ن ر س س

اف ی ص ط درباح عم ن سا

اف ی ص ط درباح عم ن سا

اف ی ص ط درباح عم ن سا

ماست بح سردنق موی کس کس

ماست بح سردنق موی کس کس

ماست بح سردنق موی کس کس

تن نف ٓ ط مل ص ص مع مم نما مک

تن نف ٓ ط مل ص ص مع مم نما مک

تن نف ٓ ط مل ص ص مع مم نما مک

جا بت خبر چرچس خس جو ح جی پھ

حاح مر مر حس حس جو ح جی م

حاح مر مر حس حس جو ح جی م

ح ن مك حل حص خط ج حم جع حف

ح ن مك حل حص خط ج حم جع حف

ح ن مك حل حص خط ج حم جع حف

ساحس سس سس سن سد سکے سی

ساحس سس سس سن سد سکے سی

ساحس سس سس سن سد سکے سی

ط سوسل سہ سک سع ص صم سہ سرف

ط سوسل سہ سک سع ص صم سہ سرف

ط سوسل سہ سک سع ص صم سہ سرف

صا صر صب صج صح صس صد صدق صدقے صی

مامرب صع صص صد صن صکے می

حاضر مع ص ص ص ص ص ص ص ص

صط صو صل صد صغ صص صك صم صف

صط صو صل صد صغ صص صك صم صف

صط صو صل صد صغ صص صك صم صف

طی ظلم طرح طک طض ظم طف طس

طی ظلم طرح طک طض ظم طف طس

طی ظلم طرح طک طض ظم طف طس

عاعب عء عء عس عر عس عى عن عى عى

عاعب عء عء عس عر عس عى عن عى عى

عاعب عء عء عس عر عس عى عن عى عى

عط عف عل عو عس عص عه عع عم عك

عط عف عل عو عس عص عه عع عم عك

عط عف عل عو عس عص عه عع عم عك

فاق قد فح فس قش فن فر قرفق قو فظ

فاق قد فح فس قش فن فر قرفق قو فظ

فاق قد فح فس قش فن فر قرفق قو فظ

قف قل فك قع فص قم فس قف فہ قد فہا

قف قل فك قع فص قم فس قف فہ قد فہا

قف قل فك قع فص قم فس قف فہ قد فہا

ماما مہدی مس مے من موسی

ماما مہدی مس مے من موسی

ماما مہدی مس مے من موسی

مط مرف مر مه مم مع مك مص من ميا

مط مرف مر مه مم مع مك مص من ميا

مط مرف مر مه مم مع مك مص من ميا

کا کج کے کن کن کط کل کی کر کر

کا کج کے کن کن کط کل کی کر کر

کا کج کے کن کن کط کل کی کر کر

کہ کف کہ کہ کع کم کو کو گلک ملک کس کا

کہ کف کہ کہ کع کم کو کو گلک ہلک کس کا

کس کس گن کھ کم گنا کا گھ کھ کھ کھ لا

کس کس گن کھ کم گنا کا گھ کھ کھ کھ لا

کس کس گن کھ کم گنا کا گھ کھ کھ کھ لا

لہ کک لظ لھ لے لے لس لال لہ

لہ کک لظ لھ لے لے لس لال لہ

لہ کک لظ لھ لے لے لس لال لہ

لت لن لم لع لق لوله لف لرح لرح لس لی

لت لن لم لع لق لوله لف لرح لرح لس لی

لت لن لم لع لق لوله لف لرح لرح لس لی

ہا ا ہت ہب ہس ہکے ہن ہر ہر ہن

ہا ا ہت ہب ہس ہکے ہن ہر ہر ہن

ہا ا ہت ہب ہس ہکے ہن ہر ہر ہن

هی بی هط هف هج هس هو به حک هل هم

هی بی هط هف هج هس هو به حک هل هم

هی بی هط هف هج هس هو به حک هل هم

بج مع بص حكت هد هه هسم هر هن هو

بج مع بص حكت هد هه هسم هر هن هو

بج مع بص حكت هد هه هسم هر هن هو

راه‌های ارتباطی با

صابر صفایی

جهت سوال، پیشنهاد و رفع اشکال

sabersafaei20@gmail.com

تلگرام: sabersafaei- 09143515930

واتس آپ: ۰۹۱۴۳۵۱۵۹۳۰

کانال: @safaeisaber